

Que les paraules siguin els fets

A la memòria de Mestre POMPEU FABRA

Gairebé al mateix temps que en aquestes planes apareixia el primer (d'una sèrie) l'article signat per Jordi Arquer sota el títol de *Jo sóc separatista*, a "Serra d'Or" hom inseria la resposta del senyor Ramon d'Abadal a un paper de Joan Oliver i, en la mateixa publicació, la polèmica a l'entorn del llibre de Jordi Solé-Tura *Catalanisme i revolució burgesa* assolía una efervescència molt prometedora. Ara bé: mentre que, com és natural, els articles valents, honestos, clarament i catalanament escrits de Jordi Arquer anaven veient la llum un darrere l'altre, la "polèmica clara i oberta sobre els punts de vista del senyor Abadal" resultava "encara arriscada", almenys per a Joan Oliver, tal com ell mateix manifestà en una nota al peu del "Tros de paper" del mes de març propassat i, per consegüent, s'esbravava de la mateixa manera que s'esbravà l'efervescència de la polèmica sobre el llibre de Jordi Solé-Tura.

Les raons que expliquen aquests dos fets són tan paleses que ni caldria haver-los contraposat aquí. A ningú no se li hauria d'amagar per què alguns temes no poden ésser tractats obertament a casa nostra i per què ho poden ésser en les publicacions catalanes de la diàspora. És evident, però, que hi ha gent que no ho volen veure, que, o bé combreguen amb rodes de molí o viuen amb el cap sota l'ala, o bé interessos espuris els porten a intentar de fer-nos combregar a nosaltres amb rodes de molí. Aquesta gent, de fet, són els qui voldrien que l'*status quo* no fos alterat, si mes no que no ho fos més enllà d'on ho permeti la integritat de llurs interessos particulars els quals res no tenen a veure, o molt poc, amb els dels Països Catalans. El que és més greu és que, en general, aquesta gent tenen les espatlles ben protegides la qual cosa els permet de parlar "clar" i així, impunement, poden atacar aquest o aquell altre i emetre judicis negatius, però que hauran de quedar com a vàlids perquè el contratac, que hauria de venir de part d'aquells que precisament no sols no tenen les espatlles protegides sinó que àdhuc les tenen marcades, ha d'avortar en el silenci.

El problema que aquesta situació planteja és força complicat. Fóra oportú deixar per un altre moment tractar determinats temes o caldria tractar-los sense desvetllar la polèmica? Si adoptàvem la primera solució, correríem el risc de retardar encara més el procés de revisió històrica, imperatiu indispensable per a

la incorporació de les noves promocions a la nostra causa amb una concepció clara de la problemàtica amb què van haver d'acabar-se els nostres prohoms més il·lustres (la qual, amb superficials o pregones variants, encara té vigència avui) i llurs fracassos o certs més importants. Si ens decantàvem per la segona, no fariem sinó perpetuar l'esterilitat que, en bona mesura, ha estat la característica de totes les disciplines literàries cultivades durant els primers anys de postguerra, llevat d'honroses excepcions.

No hi ha dubte que, avui, l'escriptor català no té por de parlar, però és evident, també, que topa amb traves i obstacles, parats per editors o per la censura, que tanmateix acaben per situar-lo en un atzucac: la polèmica s'esbrava, la continuïtat d'una sèrie de notes o d'articles s'estronca, etc. La constatació d'aquest fet, ha estat el que m'ha portat a pensar que tots plegats estem desaprofitant un mitjà d'expressió lliure de traves i d'obstacles, un mitjà d'expressió el manteniment i el sosteniment del qual costa un enorme esforç, econòmic i moral, als responsables del seu infantament: en efecte, em refereixo a les publicacions catalanes de l'exili. Salva- des rares excepcions els noms més prestigiosos de les nostres lletres són absents (àdhuc n'és absent llur pseudònim) de les revistes de l'exterior. Sabem que aquestes publicacions trameses a destinataris individuals entren a casa nostra sense inconvenients. Per poc esforç que hom hi dediqués podem suposar que no costaria pas gaire d'ampliar el nucli de lectors de l'interior els quals podrien contribuir aleshores a reafirmar els febles fonaments econòmics sobre els quals recolzen. De més a més si en llurs planes s'hi plantejaven les polèmiques que a l'interior esdevenen monòlegs —a càrrec, com he dit, dels oportunistes—, o avorten sobtadament, llavors serien aprofitades plenament les capacitats que ara posseeixen en estat latent.

Hi ha, encara, d'altres capacitats en estat latent o letàrgic a l'exterior, que tampoc no són aprofitades del tot: parlo, és clar, de les dels catalans trasplantats o desarrelats. Fóra hora, em sembla, que els catalans de l'exterior, col·lectivament i individualment, recogités-sim, féssim com una mena d'examen de consciència, i honestament, amb el cor a la mà, com qui diu, ens confeséssim a nosaltres mateixos si estem fent tot el que podem fer en pro de la tasca que realitzen els germans de l'in-

terior. Estic segur que si ho féiem, tots descobriríem que podríem —podem— fer més del que fem. I dic que fóra hora, perquè enguany amb motiu de la commemoració del centenari del naixement de Mestre Fabra, qui més qui menys, tots ens sentim molt orgullosos de la tasca que va fer aquest gran català en pro de la nostra llengua. El cas és, però, que no n'hi ha prou amb això. Cal que aquest orgull, que totes les paraules que, verbalment o per escrit, hom dedicarà a la recordació del Mestre es materialitzin en fets.

Si d'una banda doncs, penso que els catalans de l'interior podrien col·laborar a dinamitzar les publicacions de fora, de l'altra crec que els de l'exterior haurien de brindar llur suport, si més no, a totes aquelles empreses patriòtiques a la realització de les quals tots hi som cridats. En efecte, ens cal mantenir aquells projectes ja assolits i assegurar-ne la continuïtat (edicions de llibres, revistes, discos, per exemple) i cal que ajudem a bastir aquelles obres que estan en procés (la "Gran Enciclopèdia Catalana", la "Antologia Històrica de la Música Catalana", per exemple). Possiblement encara podríem fer més els catalans de l'exterior. Sabem que encara hi ha llibres que no poden ésser publicats a casa nostra, llibres que caldria publicar avui, car el dia de demà potser no seran res més que mers documents de curiositat històrica. De la mateixa manera, hi ha llibres editats a l'exterior que caldria que fossin coneguts per la gent de dintre que actua. Heus ací, doncs, un altre problema la solució del qual ens pertoca de cercar-lo a tots: als catalans de dins i als de fora. Això vol dir que cada cop es fa més peremptòria la col·laboració estreta i coordinada d'uns i altres.

Hem de procurar que la frase de Josep Ferrater-Mora segons la qual en les comunitats catalanes d'"Hispanoamèrica" —que diu ell—, "un par de veces por año (el separatisme es manifiesta) en vagos discursos patrióticos i en banquetes monumentales" no sigui la constatació d'una realitat. Aquest any del centenari del naixement de Pompeu Fabra, fem-nos el propòsit d'assolir una de les fites esmentades més amunt, o alguna que ara potser se m'escapa de més important, però, tanmateix, que sigui quelcom més que un discurs. El nostre país avui més que mai necessita acció, de la mena que sigui. Estem embafats de banquets, de discursos i, fins i tot, de diàrees epistolars rebentistes. Procurem que les paraules siguin fets, per tal que sigui cert que també nosaltres "continuem" allò que uns altres hauran de continuar, per parafrasejar Raimon. Que sigui aquest l'homenatge dels catalans de l'exterior a Pompeu Fabra.

Jordi Arbores